

Caminar de grapes

(ALDC, III, 613. *Caminar de grapes*)

La motivació més estesa és la que es basa en caminar sobre les quatre extremitats, aquestes amb noms expressius o metafòrics. Al Principat predomina *a quatre grapes* (var. *al de c[ɔ]tre grapes* 12, 15, 49, 54, 103, amb monoftongació [kwa]- > [kɔ]-); *a quatre graupes* 65, 69, 86, potser per atracció de *a gratipantes*, amb ús intensiu, afectiu, de *grapa* ‘urpa’ (< fràncic *KRAPPA ‘íd.’), sintagma que pot aparèixer sense el cardinal (*a grapes* o *a les grapes* 117, *de grapes*, var. *galapes* 98, *gràpets* 71, *graponar* 73); la mateixa imatge expressiva es troba en *a quatre sarpes* (var. *a sarpa* 115, *a quatre de sarpa* 148), amb un nucli pres del cast. *zarpa* (veg. PALDC, I, mapa 67); *a quatre potes* o *a les quatre potes* 106, 150 (*pota* < *PAUTA, encreuament entre l’onomatopeic *PATA, pel soroll del piafar o picar amb les potes, i el llat. PLAUTA ‘peu pla’ [DECat]); *a quatre pates* (var. *a c[ɔ]tre pates* 11, *a quatre pates* 89), amb nucli pres de l’oc. *pata* (menys el de la loc. 154, que ho és del cast.); una part del ross. s’ha inclinat per *a gratipantes* (var. *gratapantes* 10, *gratipates* 3, 13, per ultracorrecció *u > l*, compost d’un der. de *gratar* i de l’oc. *pauta*, i *garratipantes* 5, *garratipantis* 2, per atracció de *garra*); *alen quatre cames* 93, 153, 190, *en quatre* 85; *a quatre peus* 184, 187; *mans en terra* 85. El desplaçament pot tenir lloc també sobre el darrere: *dan el cul* 87 (*dan* és préstec aranès on prové de *de amb* o *(en)da amb*, Coromines, 1990).

Les quatre extremitats es poden personificar en un animal que repta, que pot ser el gat o el galàpet: *a gates* (var. *de gat* 37, *a gatos* 156, *gatejar* 188, *gatejar* 104, *de moix* 76, 77), locució formada sobre *gat* (< llat. CATTUS); *moix* es basa en la manera de

cridar el fèlid; el val. i tort. ha combinat el nom del gat amb el seu meulo: *gatameu(s)* (var. *gatomeu(s)* 134, 155, *gatimeu* 163, *gatamaus* 135, *gatomiau* 138, *gaticomiau* 139, *gatmeu* 183), que pot veure’s substituït, metonímicament, pel simple meulo onomatopeic: *marrameu(s)* 116, 120, 130, 158 (var. *marramiau(s)* 132, 137, per diftongació de la /ε/ al Matarranya; *marramau* 144; *ramameu* 159, amb metàtesi; *marranyau* 118; *rellameu* 157; *reumeumeu* 162), *maus* 147, *megos* 165, *meuos* 165, *garrameu* (var. *garramaus* 46, *garramieus* 142, *garromeu* 96); d’altra banda, tenim *a galapatons*, forma adverbial der. de *galàpet* (< hispànic preromà *CALAPPACU), amb les var. *galapes* 98, que podria ser var. de *grapes*, com ho deu ser *grapalons* 91, *esgalapatons* 108, com també *a sapos* 125, 131, 145, 148, pres del cast., que, encreuat amb *rapar*, ha donat *a rapos* 133 i, d’aquí, *a rapons* 146 a partir del model *a rossegons*, etc.

L’inventari de locucions s’enriqueix entorn de la idea de ‘arrossegar-se’ i d’aquí *a rossegons*, i *a arrastre(s)* 137, 149, 160, pres del cast., i *a arrastrons* 189; de ‘agenollar-se’ i d’aquí *a genollons* 122, 179 (var. *a ginollons* 136) i el cast. *de rodilles* 87; de ‘ajeure’s donant voltes’ i d’aquí *a rebolcons* 164, 179, 185; de ‘anar d’aquí allà’ i d’aquí *trastejar* 1; les locucions adverbials en *-ons* provenen de noms llatins en *-ONES*, especialment sobrenoms, que designaven trets personals (*manducones* ‘fartaner’, *gluttones* ‘golafre’).

Són mots normatius *de grapes*, *de quatre grapes*, des del DG₁, 1932; *a rossegons* i *de genollons* normativament no es refereixen específicament a aquest concepte.